

Uitkeringen blijven achter bij lonen

Welvaartsverdeling ongelijker dan 20 jaar geleden

In de periode 1977–1997 is de welvaartsverdeling aanzienlijk ongelijker geworden. Daarvoor zijn twee belangrijke oorzaken aan te wijzen. De samenstelling van huishoudens is aanzienlijk veranderd. Tussen 1977 en 1997 neemt het aantal eenpersoonshuishoudens met een laag inkomen fors toe. Tegelijk stijgt het aantal tweeverdienershuishoudens met een hoog inkomen spectaculair. De tweede oorzaak is het verschil in ontwikkeling van lonen en uitkeringen. Vooral in de tweede helft van de jaren tachtig blijven de uitkeringen sterk achter bij de lonen.

In de periode 1977–1997 neemt de gemiddelde grootte van huishoudens af van 3,0 naar 2,3. De belangrijkste oorzaak hiervan is de sterke toename van het aantal eenpersoonshuishoudens. In 1977 is het nog gebruikelijk om vanuit het ouderlijk huis te trouwen, tegenwoordig gaan velen eerst enige tijd op zichzelf wonen. De toename van het aantal scheidingen zorgt voor een groter aantal eenpersoonshuishouden en eenoudergezinnen. Door de vergrijzing stijgt het aantal alleenstaande weduwen. In 1977 bestaat een van de vijf huishoudens uit één persoon, in 1990 is dat een op de drie huishoudens. Na 1990 stijgt het aantal eenpersoonshuishouden langzamer.

Huishoudenverdunding

De huishoudenverdunding heeft belangrijke gevolgen voor de inkomensverdeling van huishoudens. Het inkomen van eenpersoonshuishoudens daalt in de periode 1977–1997, gecorrigeerd voor inflatie, met twee procent tot 26,5 duizend gulden, vooral doordat het aantal alleenstaanden met een inkomen lager dan 15 duizend gulden sterk toeneemt. Het inkomen van meerpersoonshuishoudens stijgt met zeven procent naar ruim 56 duizend gulden. Doordat het aantal eenpersoonshuishoudens als percentage van het totaal aantal huishoudens fors toeneemt, zijn er in 1997 veel meer huishoudens met een relatief laag inkomen. Daardoor daalt het gemiddelde inkomen van alle huishoudens met twee procent.

Gestandaardiseerd inkomen

Om inkomens van huishoudens met verschillende samenstelling vergelijkbaar te maken, worden deze gestandaardiseerd. Bij standaardisatie worden alle inkomens omgerekend naar het vergelijkbare inkomen van een eenpersoonshuishouden. Omdat het gestandaardiseerde inkomen rekening houdt met verschillen in behoeften tussen huishoudens met verschillende samenstelling, is het een betere maat voor de welvaart van huishoudens.

In 1977 verschilt het gestandaardiseerde inkomen van eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens niet zoveel. Tussen 1977 en 1997 stijgt het gemiddelde gestandaardiseerde inkomen van

meerpersoonshuishoudens met veertien procent, dat van eenpersoonshuishoudens daalt met twee procent. In 1997 is het gestandaardiseerde inkomen van meerpersoonshuishoudens eenderde groter dan dat van eenpersoonshuishoudens. Het gemiddeld gestandaardiseerde inkomen stijgt in de periode 1977–1997 met zeven procent.

Loon of uitkering

Voor de vergelijking van de inkomensontwikkeling van werkenden en uitkeringsontvangers maakt standaardisatie weinig verschil. Tussen 1977 en 1997 stijgt het gemiddelde niet-gestandaardiseerde inkomen van huishoudens met een inkomen uit arbeid met twee procent en daalt dat van huishoudens met een uitkering met 23 procent. Het gemiddelde gestandaardiseerde huishoudensinkomen van werkenden stijgt met twaalf procent en dat van uitkeringsontvangers daalt met dertien procent. In beide gevallen is het verschil 25 procentpunten.

Het grote verschil tussen werkende huishoudens en huishoudens met een uitkering wordt veroorzaakt door de toename van het aantal werkende vrouwen en de relatief ongunstige ontwikkeling van de uitkeringen. Vooral tussen 1985 en 1990 blijven de uitkeringen sterk achter bij de lonen.

Verdubbeling arbeidsdeelname vrouwen

Een belangrijke factor bij veranderingen in de inkomensverdeling is de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie. Het aantal werkende vrouwen neemt tussen 1977 en 1997 sterk toe en de arbeidsparticipatie bij vooral oudere mannen neemt af. Is in 1977 een kwart van de vrouwen actief, in 1997 werken vier van de tien vrouwen. In bijna iedere leeftijdsklasse neemt het aantal werkende vrouwen sterk toe. In de leeftijdsklassen van 25 tot 65 jaar verdubbelt het percentage actieve vrouwen bijna. Het percentage werkende vrouwen tussen 18 en 25 jaar stijgt van 70 naar 82 en wordt daarmee bijna gelijk aan het percentage werkende mannen van die leeftijd.

Bij de mannen daalt de arbeidsparticipatie in de meeste leeftijdsklassen. In 1977 werkt ongeveer negentig procent van de mannen tussen 25 en 55 jaar. Dit aantal is in 1997 met ongeveer

twee procentpunten afgenomen. De arbeidsparticipatie van 55- tot 65-jarige mannen neemt af van 70 naar 47 procent. Het toch al kleine aantal werkende 65-plussers in 1977 neemt in de daaropvolgende twintig jaar af tot verwaarloosbare proporties.

Grotere inkomensspreiding

Het aantal werkende vrouwen neemt toe in alle inkomensklassen, maar de toename is het grootst bij inkomens van meer 20 duizend gulden. Het gemiddeld inkomen van economisch actieve vrouwen stijgt dan ook sterk. Desondanks zijn ook in 1997 de inkomens van werkende vrouwen gemiddeld veel lager dan die van mannen. De spreiding van de inkomens bij de actieve mannen is toegenomen. Vooral het aantal inkomens tussen 5 duizend en 15 duizend gulden is toegenomen maar ook inkomens tussen 45 duizend en 80 duizend gulden komen in 1997 vaker voor. Dit leidt ertoe dat het gemiddelde inkomen van economisch actieve mannen in 1997 vrijwel gelijk is aan dat in 1977.

De toename van het aantal actieven werkt door in de inkomensverdeling van huishoudens. Bij de eenpersoonshuishoudens is vooral het aantal actieven sterk gestegen. Het gemiddeld reële inkomen van deze groep is sterk gedaald. Dat komt vooral doordat steeds meer studenten een baan(tje) hebben met een klein inkomen.

Meer tweeverdieners

Werkende vrouwen hebben vaak een werkende partner. Om die reden stijgt met de toename van het aantal werkende vrouwen ook het aantal tweeverdieners en neemt het aantal eenverdieners af. In 1977 bestaat 41 procent van de huishoudens uit eenverdieners, in 1997 is dat nog 17 procent. Het percentage tweeverdieners loopt op van 18 tot 28.

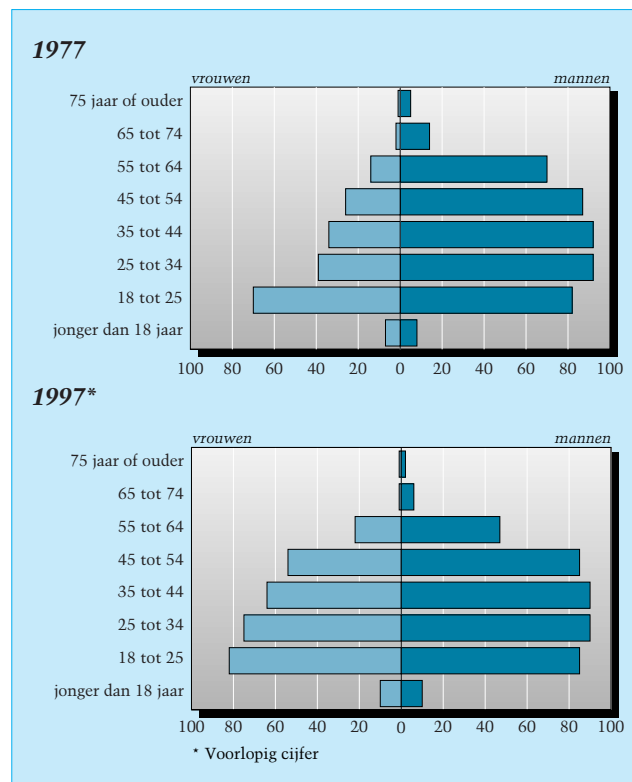
Welvaartsverdeling

Als we het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen als indicatie voor de welvaart van huishoudens nemen, dan kunnen we stellen dat in de periode 1977-1997 de welvaartsverdeling aanzienlijk ongelijker is geworden. De ongelijkheidsmaatstaf, de Ginicoëfficiënt, stijgt in deze periode met ongeveer twaalf procent.

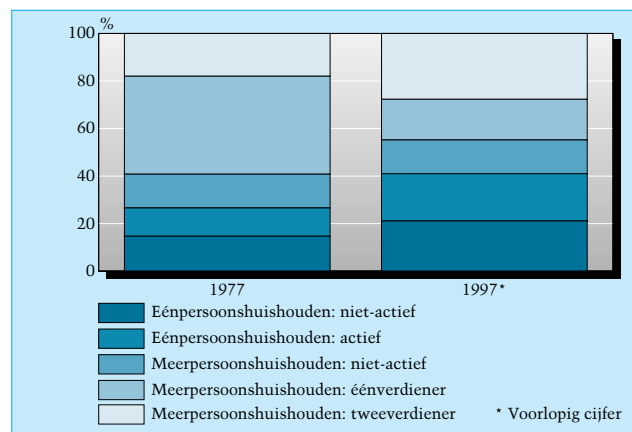
In de periode 1977-1981 wordt de ongelijkheid van de huishoudensinkomens groter. Vooral de hogere werkloosheid speelt dan een rol. Tussen 1981 en 1985 wordt de Ginicoëfficiënt iets kleiner. Door de combinatie van dalende lonen en uitkeringen en relatief waardevaste pensioen verandert de inkomensongelijkheid per saldo weinig. Met name tussen 1985 en 1990 stijgt de inkomensongelijkheid sterk. Stijgende lonen, stagnerende uitkeringen, toenemende verschillen tussen een- en meerpersoonshuishoudens en meer tweeverdieners; alles werkt in de richting van grotere ongelijkheid. Tussen 1990 en 1995 verandert de ongelijkheid weinig. De laatste jaren neemt de ongelijkheid weer iets toe. ▶

Lourens Trimp

Actieven naar leeftijd

Huishoudens naar samenstelling en arbeidsdeelname

Inkomensverdeling huishoudens

